KAUPAN LIITTO

LAUSUNTO 1(4)

23.9.2021

Eduskunnan talousvaliokunta

Viite: HE 107/2021

Lausunto hallituksen esityksestä lääkelain muuttamiseksi

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Kaupan liitto ry:ltä (jatkossa Kaupan liitto) lausuntoa otsikkoasiassa. Kaupan liitto kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Kaupan liitto pitää esitysluonnoksessa ehdotettuja muutoksia oikeansuuntaisina, mutta täysin riittämättöminä, ja katsoo, etteivät hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset vastaa riittävästi apteekkijärjestelmän kehittämistarpeisiin. Useiden tahojen tekemät selvitykset ovat osoittaneet, että Suomessa on tarve toteuttaa laajempi lääkeasioiden ja apteekkijärjestelmän kokonaisuudistus.

Nykymuotoinen lääkejakelujärjestelmä on joustamaton ja kallis, ja se aiheuttaa kuluttajille ja veronmaksajille merkittäviä lisäkuluja vuosittain. Kilpailu- ja kuluttajavirasto totesi apteekkimarkkinaselvityksessään (2020:5), että apteekkien omistajilleen tuottamat voitot on toistuvasti havaittu verrattain korkeiksi, mikä heijastuu kuluttajien ja yhteiskunnan lääkekustannuksiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi tammikuussa 2020 Kansaneläkelaitoksen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen (Fimea) yhteistyönä tekemän esiselvityksen lääkehuollon kustannuksista ja apteekkitaloudesta. Esiselvityksen simuloinnit osoittivat, että lääkekorvausjärjestelmän kokonaiskustannukset olivat Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa vuodessa jopa yli 200 miljoonaa euroa pienemmät Suomeen verrattuna. Myös potilaiden vuosittaiset omavastuut jäivät Suomen omavastuita pienemmiksi.

Suomi poikkeaa Pohjoismaisesta apteekkisääntelyn valtavirrasta. Pohjoismaissa apteekkijärjestelmät olivat 1990-luvun lopulle saakka hyvin samanlaiset, kun apteekkien lukumäärää ja sijaintia säänneltiin. Viimeisen 20 vuoden aikana useissa Euroopan maissa on purettu lääkkeiden hinnoitteluun ja myyntikanaviin liittyvää sääntelyä. Esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa lääkemarkkinat on vapautettu paitsi sallimalla itsehoitolääkkeiden vapaa hinnoittelu myös reseptilääkkeiden enimmäishinnoittelulla. Myös eräitä itsehoitolääkkeitä voi myydä apteekkien ulkopuolella Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa.

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

Lisäksi apteekkeja koskeva sääntely eroaa merkittävästi muusta terveydenhuollon kansallisesta sääntelystä. Apteekkisääntely keskittyy apteekkien omistajuuden ja apteekkitalouden sääntelyyn. Muussa terveydenhuollossa sääntely kohdistuu toiminnan sääntelyyn. Perusteita muusta terveydenhuollosta poikkeavalle sääntelylle ja kilpailun rajoittamiselle ei apteekkialalla kuitenkaan ole.

Uuden apteekin perustaminen, apteekkiluvan kuuluttaminen ja hakeminen sekä apteekkiluvan myöntäminen

Hallituksen esityksessä laajennettaisiin Fimean mahdollisuuksia uusien apteekkien perustamiseen ja avohuollon apteekkien perustamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikön yhteyteen. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutoksia apteekkiluvan kuuluttamiseen, hakemiseen ja apteekkiluvan myöntämiseen. Uusien apteekin perustamisedellytyksien laajentamisella tavoitellaan apteekkien määrän ja apteekkitarjonnan lisäämistä, kilpailun edistämistä sekä apteekkipalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden parantamista.

Hallituksen esityksessä lupaprosessin läpinäkyvyyden parantaminen vastaa hallinnon läpinäkyvyyden vaatimusta ja on sinänsä perusteltu. Hallituksen esityksessä ehdotukset eivät kuitenkaan tuo merkittävää muutosta apteekkipalveluiden saatavuuteen kuluttajien näkökulmasta, eikä ehdotukset lisää juurikaan kilpailua. Vaikutusten arvioinnissa todetaan, että apteekkien määrä voi lisääntyä vain jonkin verran. Nykyinen apteekkien proviisoriomistajuuteen perustuva järjestelmä estää itsellään kilpailua ja omistajan vaihdoksia.

Itsehoitolääkkeiden hintasääntely

Hallituksen esityksessä ehdotettu mahdollisuus apteekkien väliseen hintakilpailuun on sinänsä tervetullut uudistus, mutta kokonaisuuden kannalta riittämätön.

Vaikutusten arvioinnissa todetaan, itsehoitolääkkeiden hintasääntelyä koskeva uudistus ei yksinään luo painetta hintakilpailun käynnistymiselle samoin kuin esimerkiksi apteekkien toimipisteiden vapaa sijoittuminen tai apteekkien omistajuuden vapauttaminen voisi mahdollisesti luoda, sillä apteekkien välisen kilpailun katsotaan vaikuttavan merkittävästi alennusten suuruuteen. Lisäksi esityksen vaikutustenarvioinnissa todetaan, että todennäköisesti uudistuksen myötä syntyvä hintakilpailu jää asiakkaiden saaman hyödyn näkökulmasta maltilliseksi.

Kaupan liiton näkemyksen mukaan yhteiskunnan ja kuluttajan kannalta merkittävimmät säästöt saavutetaan sallimalla hintakilpailu kaikissa lääkkeissä, myös reseptilääkkeissä, määrittämällä ainoastaan enimmäishinta, ja sallimalla tiettyjen itsehoitolääkkeiden myynti

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

myös apteekkikanavan ulkopuolella. Lääkeluettelon mukaisten itsehoitolääkkeiden ja myyntiluvallisten kasvirohdosvalmisteiden myynti tulisi vapauttaa.

Sosiaalihuollon palveluasumisyksiköiden yhteiskäyttöiset rajatut lääkevarastot

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että sosiaalihuollon palveluasumisyksiköissä olisi oikeus ylläpitää yhteiskäyttöön tarkoitettuja lääkevarastoja. Kaupan liiton mukaan sosiaalihuollon palveluasumisyksiköissä tapahtuvan lääkejakelun ja sen ehtojen ohella olisi tarpeen säätää laajemmin yksityisten- ja julkisten terveydenhuollon toimintayksiköiden moniammatillisen lääkejakelun edellytyksistä ja mahdollisuudesta myydä ja luovuttaa lääkkeitä siellä asioiville potilaille ja asiakkaille lääketurvallisuus varmistaen. Monissa tapauksissa edellä mainituissa yksiköissä pystyttäisiin toimimaan varsin rajatulla, yksikön pääasiallisesti tuottamiin palveluihin tiiviisti liittyvällä resepti- ja/tai itsehoitolääkkeiden valikoimalla.

Hyvinvoinnin edistämisen ja sairauksien ennaltaehkäisyn palvelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muiden palveluiden kuin lääkemyynnin tarjoamisesta myös apteekin palvelupisteissä, jolloin niissä voidaan harjoittaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen ja sairauksien ehkäisyyn liittyvää palvelutoimintaa. Kaupan liitto korostaa, että terveydenhuollon palveluita tulee säädellä tasapuolisesti. Uudistuksen yhteydessä tulee kiinnittää kilpailuneutraliteettiin erityistä huomiota.

Verkkoapteekkitoiminta

Esityksessä ehdotetaan tarkennettavaksi verkkoapteekkitoimintaa koskevia säännöksiä ja Fimean toimivaltuuksia puuttua toiminnassa mahdollisesti ilmeneviin epäkohtiin. Kaupan liitto katsoo, että verkkoapteekkitoiminnan osalta esitetyt ehdotukset ovat riittämättömiä, eivätkä ne vastaa kuluttajien tarpeisiin.

Nykymuotoinen sääntely ei mahdollista laajamittaista apteekkituotteiden verkkokauppaa. Koronapandemian seurauksena kuluttajat tekevät ostoksia yhä useammin verkossa. Kaupan liitto pitää tarpeellisena kehittää kuluttajille suunnattua kotimaista lääkkeiden verkkokauppainfrastruktuuria ja asiakaslähtöistä digitaalista palvelupolkua, sillä näin varmistettaisiin kotimaisen lääkejakelun kestävä kehittyminen pidemmällä aikavälillä. Samalla voitaisiin varmistaa, että verkossa tapahtuva lääkemyynti vastaa kotimaisen terveydenhuollon tarpeita.

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

Lopuksi

Kaupan liitto katsoo, että apteekkijärjestelmää tulee kehittää kuluttajalähtöisesti ja terveysturvallisuus edellä. Sääntely tavoitteena tulee olla lääkitysturvallisuuden takaaminen, lääkkeiden saatavuus, kustannustehokkuus sekä alueellinen kattavuus. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää Kaupan liiton näkemyksen mukaan kokonaisuudistusta, jonka tulisi pohjautua Kilpailu- ja kuluttajaviraston 11.11.2020 julkaiseman apteekkimarkkinoita käsittelevän selvityksen ehdotuksiin.

Kunnioittavasti

KAUPAN LIITTO RY

Mari Kiviniemi
Toimitusjohtaja

Simo Hiilamo
Edunvalvontajohtaja

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi